

ABONAMENTUL.

Pentru monarhie:

Pe an 18 cor. $\frac{1}{2}$ an
9 cor. $\frac{1}{4}$ 450 fil.

□ □

Pentru străinătate:

Pe un an 24 coroane
 $\frac{1}{2}$ an 12 cor. $\frac{1}{4}$ an
6 coroane.

Unirea

INSERTIUNI.

Un şir garmond:
odată 14 fil., a doua
oară 12 fil., a treia
oară 10 fil.

□ □

Tot ce priveşte foaia
să se adreseze la: Re-
dacţiunea şi admini-
straţiunea „Unirea”
în Blaj.

Foaie bisericească-politică. — Apare: Marţi, Joi şi Sâmbăta.

Ultimat Serbiei.

Focul din Balcani pare a nu se fi potolit încă. El arde sub spuză şi aşteaptă doar o adiere cât de cât mai prielnică, pentru a ieşi la iveală şi a izbucni în flacări.

Omul-bolnav — Turcia europeană — după ce a fost aşezat pe catafalc şi prohodit în toată rânduiala, s'a ridicat de-odată din sicriu, şi spre marea uimire a lumii, ce se adunase la funerariile acestui temut duşman de ordinioară, a pus mâna pe arme, a recucerit Adrianopolul şi a dat alte multe dovezi, că nu e mort şi că nu reflectează, deocamdată, la onorurile din urmă. Printr'o diplomatie cu adevarat diametral-opusă, s'a aliat cu Bulgaria, cerând Greciei să revină la alte limite decât acele stabilite în conferinţa din Bucureşti, şi ameninţând chiar România, cu care cocheta aşa de mult, pe vremea când avea lipsă urgentă de neutralitatea acesteia.

Să stăm strâmb şi să judecăm drept.

Anarhia, ce dominează de o vreme încoace în statele balcanice nu este a se atribui numai stărilor înapoiate de acolo, ci mai vărtos *nepuţinţei* ce a dovedit-o, cu acest prilej, aşanumitul concert european. Să ne aducem aminte de asigurările ce s'au dat Turciei relative la «statul quo» şi la resturile, cu cari s'a pomenit pe urmă; să ne dăm seamă de al doilea războiu balcanic, ce a izbucnit ca o sfidare a gravei conferinţe din Londra — şi de svârcolirile Turciei, care s'a trezit şi ea, să-şi mai măsoare odată puterile, în ceasul al doisprezecelea.

România a intervenit în acest măcel disgustător, punând în cumpănă toată autoritatea ei de stat puternic şi civilizat. S'a făcut linişte pe urma acestei energice intervenţii; in-

cendiul s'a localizat, fără a se fi putut stinge însă şi cei din urmă cărbuni, ce tot mai ardeau la periferii.

Acum, că războiul şi măcelurile fratricide se curmaseră, svârcolirile Turciei nu mai aveau o importanţă deosebită şi beligeranţii aveau să revină, în scurtă vreme, la vieţa de muncă culturală — economică, reparând, încetul cu încetul, groaznicele pierderi ale războiului. Căci oricât ar fi câştigat teritorialiceşte, au pierdut în aceeaş vreme, atâtea braţe muncitoare; au cheltuit atâtea milioane — şi au făcut să stagneze, pentru un interval aşa de îndelungat, munca culturală, industrială şi economică a ţărilor lor, năpăstuite de flagelul războiului.

Intervenţia României a curmat războiul *intern* din Balcani, dar el ameninţă totuşi a lua proporţii şi *în afară*.

În deesebi, atitudinea Serbiei e, din cale afară, provocatoare. Acum, că a câştigat un teritoriu aşa de frumos; acum, când ar trebui să se fortifice şi să se aranjeze în interiorul ei, după atâtea pierderi ale războaielor îndelungate, — ea trece în teritoriul Albaniei, ocupă o însemnată parte din teritoriul declarat că aparţinător acesteia şi trage deget cu o mare putere cum e Monarhia noastră.

Interesele Monarhiei noastre, abstractie făcând dela hotărârile congresului din Londra, reclamă în mod imperativ, independenţa Albaniei. Ministrul-prezident Pasich, având de curând o întrevedere cu contele Berchtold la Viena, a declarat, că Serbia n'are nici o intenţie de cuceriri în Albania. Dar îndată ce s'a reîntors acasă, şi-a schimbat hotărârea şi trupele sârbeşti au năvălit în Albania, făcând cuceriri şi reclamând o rectificare a liniei statorite la Londra. La provocarea cea dintâi a Monarhiei noastre, Serbia a răspuns în termeni puţin măgulitori.

Monarhia a răspuns atunci cu *ultimat*, pretinzând, ca Serbia să evacueze teritoriul impresurat, în interval de opt zile.

După toate informaţiile, ce transpiră din jurnale, Serbia nu va mai perzista în încăpăţinarea ei, ci va evacua frumoşel teritoriul ocupat pe nedreptul.

Chestia ar fi aplanată — şi primejdia unui nou războiu încă se spulberă.

Rămâne însă o întrebare, pe urma atitudinii provocatoare a Serbiei (şi mai înainte a Muntenegrului):

De unde îşi iau statele aceste o atitudine atât de obrăznică faţă de o mare putere, cum e Monarhia noastră? Îndrănesc s'o facă din propriul îndemn?

Nu credem!

Atunci?

Atunci, ele sunt numai agenţii provocatori ai Rusiei, care pescuind în tulbure, tot par'că vrea să se răfuiască odată cu Austro-Ungaria!

Ziarele vieneze despre M. S. Regina. „Neues Wienen Abendblatt” vorbeşte despre marile opere de binefacere şi caritate săvârşite de M. M. S. Regina României în timpul păcii şi în cursul ultimei acţiuni a armatei. Regina, deşi bolnavă, era în fruntea tuturor acţiunilor în favoarea armatei şi pentru ajutorarea familiilor celor plecaţi la războiu. Toată sollicitudinea a depus o întru reprimarea holerei şi remedierii mizeriei. România o laudă într'un singur glas pentru generozitatea şi caritatea ei şi ţara are cea mai mare veneraţiune pentru Regina ei.

Iată în extenso acel articol:

După binefacerile perioadei de aproape treizeci şi şapte de ani de pace, România iarăşi a trebuit să treacă printr'un timp critic de războiu cu toate consecinţele sale precum, mobilizarea întregii armate, scumpetea, încetarea comerţului, pierderi pretutindeni şi în fine epidemia holerei, şi iarăşi fiinţa şi chipul Reginei noastre „Carmen-Sylva” a atras privirile tuturor asupra ei.

Cine a citit cartea ei „Aus meinem Penaten winkel”, ştie, că tinereţea ei a fost

aproape exclusiv ocupată de căutare de bolnavi. Tatăl ei, mama și fratele ei, necesitau ajutorul ei. Încă în anii de copilărie, ea a fost cea mai credincioasă soră de caritate. Iar în mijlocul durerilor iubiților ei, pe cari îi contemplase, fără a fi în stare să le ajute, ea a trebuit încă să arate fața veselă spre a nu-i răpi speranța. După o scurtă fericire la un copil, soarta i-a răpit unica ei fetiță. Asemenea după o durată scurtă dela venirea ei pe tronul țării, ea a fost atrasă în vârtejul resbelului din anul 1877. Astfel, de dureri, în realitate, ea a înălbit. Sub conducerea ei s'a organizat în România serviciul sanitar și ea însăși a fost cea întâia și cea mai bună soră de caritate. Spitalul ei dela Cotroceni era modelul tuturor așezămintelor igienice pentru toate celealalte și ea însăși modelul pentru damele, cari s'au înregimentat în serviciul practic al Samarițanelor. Pe timp de pace ea a fundat spitale pentru femei, proteja lăhuzele, organizase creșterea copiilor săraci, înființase un institut pentru orbi, în același timp mintea ei o îndreptase la ajutorări sociale și că celui sănătos trebuie dat mijlocul la muncă. Ea a creiat „Teșetoea” instituțiune pentru dezvoltarea creșterii viermilor de mătase și a țesătoriei în genere, încurajând asemenea asociațiunile de muncă, cari favorizau industriei naționale casnice. Anul acesta, în Iulie, când 500.000 de ostași români în decurs de 8 zile au depășit Dunărea, Regina noastră deși suferindă, s'a pus în capul tuturor acțiunilor în favoarea armatei și în favoarea ajutorării celor rămași.

De abia sosise din Orhanie știrea, că a izbucnit holera, de îndată activitatea Reginei luă dezvoltarea cea mai întinsă. S'a trimis în Dobrogea mii de pături calde s'a distribuit tuturor, din Constantinopol s'a adus un șlep întreg încărcat cu alămâi. Pe

de-asupra a pus la dispozițiune medicamente în cantități mari, utensile multe, necesare spitalelor și bani mulți. Regina a luat sub îngrijirea ei familiile acelor, ai căror capi sau sprijinitori erau pe câmpul de luptă, și ori unde s'a ivit vre-o necesitate, ea și-a dat osteneala spre a da ajutor. Două societăți: „Familia Luptătorilor” și „Limantul” au fost create de doamnele țării. Carmen Sylva a primit protectoratul și era cea mai aprigă muncitoare printre femeile, cari s'au îndelnicit a ușora suferințele celor nevoiași. Ea însăși era de față la localurile de lucru, supraveghia toate lucrările, vizitase casele bolnavilor și spitalele celor holerici, se prezentase la laboratorii și luase informațiuni despre toate instituțiunile. Medicii îi prezentau rapoarte și susținuse activitatea lor și i-a procurat toate mijloacele necesare ajutorului. Când dr. Cantacuzino ceruse flacoane spre a putea trimite serul antiholeric în mii de flacoane la Dobrogea, Regina imediat a pus de s'a fabricat la sticlăria din Azuga, toată fabrica, numai sticlele trebuitoare, și a expediat vagoane întregi cu ele la dispoziția drului Cantacuzino.

Colaboratoarele Reginei sunt damele de onoare, doamna Mavrogheni, Bergescu, asemenea doamna Râmniceanu, precum și dnii doctori Râmniceanu și Angelescu, toate și toți devotați serviciului de caritate. așa cum Carmen-Sylva l'a inaugurat aci.

În toată România numai un singur glas de laude se ascultă despre nobilele sentimente umane, iubitoare de țară și neam a Carmen-Sylvei și din această cauză ea este venerată, fără seamăn, în toată lumea.

În comitatul Făgărașului membrii clubului românesc s'au adunat, — în vederea alegerii noilor membri în congregație — sub prezidiul Dlui Dr. Șenchea.

„Olteanul” scrie despre aceasta intruire: „Statorindu-se lista candidaților naționaliști, pentru mai bunul mers al lucrărilor pregătitoare s'a ales o comisiune de 4 membrii constatatori din dnii: Dr. Ioan Șenchea, președ. clubului rom. comit., Dr. Nic. Șerban, deputat, Mateiu C. Jiga, Dr. Octavian Vas.

Terminându-se programul adunării, președintele clubului român Dr. Șenchea în cuvinte calde și însuflețitoare reînspirează datorința ce o are fiecare român de-a lupta din toate puterile, ca să iasă biruitori candidații noștri, pentru că cei dela putere gând și-au pus, ca să-nu trântescă pe toată linia. Dacă nu va fi unul fiecare la locul său de pază, vom păți o atare rușine, cât nici toată apa Oltului nu o va putea spăla vre-o dată”.

Limba ungurească și interna-tul de băceți din Oradea mare.

Pe frontispiciul seminarului gr.-cat. de copii dela noi e scris: „Tinerimii române” — „Leopold II.” În butul tuturor gonirilor ș'a vremilor grele pline de întunec, — acest seminar și-a împlinit datorința care i-s'a hărăzit, de a fi ceace-i era menirea: zid de creștere e tinerilor români, pregătitoare a fiitorilor preoți și învățători, și eventual a altor intelectuali.

N'a fost lucru ușor împlinirea acestei misiuni, căci steteau împotriva multe puteri, multe forțe materiale și spirituale, multă silă și batjocuri; totuși seminarul creștea tineri români, după puțină.

În vremile grele, ce ne apasă acum, nici seminarul nostru nu putea fi scutit de neplăceri, de politica de batături.

Se știe din foi, că directorul gimnaziului premonstratenz din loc la o oră de maghiară a întrebat pe un elev român ce

FOITA.

Părerii despre originea omului.

1. Cei vechi. Oken și transformismul.

Mintea naturală, fie cât de înțeleaptă, foarte ușor rătăcește, dacă nu-i condusă de lumina binefăcătoare a descoperirii dumnezeiești. Poate nicăiri nu-i atât de bătătoare la ochi rătăcirea aceasta, decât în chaosul teoriilor, cari tractează despre originea omului. Lăpădând lumina revelațiunii, lăpădând învățătura bisericii, care ne arată pe om ca un fiu a lui Dumnezeu creat de El, ne aflăm în fața unui adevărat labirint, unde nimenea nu-i în stare să ne spună adevărul, ei mai vârtos să întunece unii pe alții, cu teorii cari de cari mai ciudate ba chiar și — ridicole! Deja Socrate ne îndeamnă: cunoaște-te pe tine însuși. Știința de azi, fie cât de înaintată, cunoaște lucrurile cari ne impresioară, cunoaște natura, originea și scopul lor. Când e vorbă de om, un copil de pe clasele normale, care a învățat catehizmul, mai bine va ști, să ne răspundă la întrebările despre originea neamului omenesc, decât „savantii”. De unde suntem? Iată întrebarea fatală, care frământă atâtea minți.

S. Scriptură zice: „Dumnezeu creă pe om după chipul său, după chipul lui Dumnezeu îl creă pe dânsul, bărbat și femei îi creă pe ei” Fac. 1. 27. Iată teoria creațiunii, pe care însă știința modernă o nescotește singur numai din motivul, să nu trăbuiască admis acel „Creator”. Tot despre creațiune vorbesc cărțile Veda ale Inzilor, Avesta ale Perzilor, scrisorile cuneiforme din Babilon și din Asiria, precum și papi-rele egiptene. Dar scopul nostru e să vedem la ce rezultate ajunge „știința” fără ajutorul descoperirii.

Abstrăgând dela cărțile sfinte, urmele celea mai vechi despre originea omului le găsim în filozofia grecească. Thales (624—543 a. Chr.), Heraclit (500), Empedocle (500—444), Anaxagoras (500—428) și Democrit (465—370) propuneau dezvoltarea omului dela animale. Iar Anaximander din Milet (611—546) susține, că omul a fost animal de apă. În decursul timpurilor, teoriile acestea au fost date uitării. Prin răspândirea creștinismului, în decursul veacurilor nu se da altă explicație, decât cea din Biblie. Dezvoltarea uimitoare însă, a științelor naturale, și în special a cunoștințelor anatomice au adus cu sine idei nouă și despre om. Cei dintâi, cari sau abătut dela teoria creațiunii, putem zice că au fost Schubert și Oken prin v. al XVIII-lea. Amândoi acestia reimprespetară ideile lui Anaximander. Cel dintâi, zice că părintele nostru ar fi delfinul, iar

Oken, de altfel un naturalist foarte serios, are următoarea teorie: „Că s'au născut toate vietățile din mare, e un adevăr, pe care nimenea, care s'a ocupat vre-o dată cu științele naturale și cu filozofia nu-l poate trage la îndoială. Dea bună seamă sau născut în mare mii de embrioni de copii... Dintre ei unii, cei mai puțin dezvoltați, au perit ajungând pe mal, iar alții au fost consumați de pești. Dar ce pagubă? Doar au scăpat mii și mii, cari dezvoltându-se, au ajuns cu încetul la margine, unde spărgându-și învelișul sau hrănit cu vermi și cu melci pe cari iau despoiat de căsului. Și dacă noi, mâncăm ostriga nefartă, ce i-a împedat pe oamenii de mare să nu o mănânce? Când izbucnește vifor, copiii se refugiază. Ajung apoi pe înălțime, unde găsec plante în abundență, fie chiar și bureți. Astfel nu duc lipsă nici de nutremânt, nici de azil, și nici în ce privește distracția nu stau tocmai rău. Că fără îndoială au fost aruncați din mare o mulțime de tovarăși împreună cu el. Ce iar împedea pe copiii aceștia să nu glăsuiască? Aievea glăsuiesc! Unii în urma unei dureri, alții de bucurie, unii de plăcere, alții atinși de ceva neplăcut, unii cu prilejul desmerdărilor, iar alții încăerându-se. Cine ar putea — chiar și pe un moment să dubiteze de toate acestea? Astfel așa se naște facultatea de a vorbi din om, precum să naște omul din mare. E documentat așadară faptul, că copii se desvoaltă

înseamnă: bătătură, la ce copilul a răspuns: szemtyuk (în loc de: tyukszem). Din acest lucru D-l director a făcut un lucru uriaș de trădarea patriei, lățind prin fițuici vestea că în seminarul nostru e oprită limba ungurească, și astfel se nimicește rezultatul ostentelor profesorilor; și amestecându-se în felul acesta — fără să aibă drept — în lucrurile interne ale seminarului.

Suntem învățați cu perzekutarea limbii noastre în seminariile streine; în fiecare an sunt conflicte serioase în chestia aceasta; dar rareori s'a văzut ca cineva să se mestece și să-și aroage de dreptul de ingerință în chestiile interne a unui seminar.

Lucrul în sine e neînsemnat, dar a făcut-o mare ură față de limba noastră, de aceea ne-a atins plăcut răspunsul hotărât și energic al Rectorului Dr. Fl. Stan, canonic și vicar general episcopesc, care a declarat că seminarul pregătind tineri pentru preoție și dascălie, are drept să pretindă dela elevii săi, ca în timp liber și la jocuri să se deprindă în limba română; că apoi se dau porunci e chestia privată internă a seminarului, în care n'au să se mestece oameni neimputerniciți și nehemati spre aceasta.

De-altcun tot lucrul acesta a fost adus pe tapet de fițuica plină de venin asupra noastră: „Tiszántul“, care caută tot mereu șsenzații ieftine de patriotizm rân înțeles pentru umplerea coloanelor ei seci și fără măduvă. Publicul mare a trecut indiferent peste această politică de „bătătură“ de cari avem parte zilnic prin părțile aceste dela granițele românizmului.

Correspondentul G. P.

Convocarea Camerei. Pe urma noilor scandaluri descoperite, opoziția a hotărât, ca prin o adresă către președintele Camerei ungare să convoace dieta, spre a

lămuri Casei de jos chestia de pe insula Margareta, și a stabili astfel responsabilitățile. Dieta trebuie să se întrunească în 30 Octomvrie. Guvernul însă, ca să eludă tactica urmărită de opoziție a convocat însuși dieta pe 25 Octomvrie și a pus la ordinea zilei desbaterea mai multor proiecte de legi.

Primatele intentează proces de pressă. În legătură cu multele panamale, cari atât de mult caracterizează viața publică ungurească, ziarul *a Nap* a scris, că în Cassa de partid a guvernului a plătit însemuat sume Chernoch János primatele Ungariei și alți trei episcopi romano-catolici. Primatele luând cunoștință despre cele publicate de *A Nap* a însărcinat pe avocatul domeniului primațial, ca să intenteze numitului ziar proces de calumnie.

Serbările centenare dela Leipzig. S'au plinit una sută de ani dela lupta cea mai sângeroasă a veacului XIX întâmplată la Leipzig în 1813. Istoria o numește lupta popoarelor, pentru că aproape toate popoarele Europei au luat parte la aceea, luptând unele subtricolorul frances pe partea lui Napoleon, iar celealalte cu aliații împotriva lui. Lupta a durat trei zile și s'a sfârșit cu înfrângerea lui Napoleon. Pe câmpul de războiu zăceau 120,000 de oameni. Întru amintirea acestui mare eveniment istoric, s'a ridicat un monumental mauzoleu, iar la serbările aranjate cu inangurarea lui au participat deputațiile tuturor popoarelor, cari au luptat pe vremuri la Leipzig. Austro-Ungaria a fost reprezentată prin moștenitorul tronului Franz Ferdinand, care a sosit la Leipzig cu o mare suită. A fost însă tare semnificativ, că moștenitorul de tron nu a rămas până la sfârșitul festivităților, după cum au făcut celealalte deputații, ci după discursul președintelui Thieme a părăsit

locul cu întreaga suită. Se zice, că moștenitorul a fost neplăcut atins prin discursul de inaugurare, căci prea puțin s'a făcut amintire de rolul, ce l-a avut pe vremuri ostirea austriacă. Cauzele însă se cred a fi mai adânci și de altă natură. Răceala între casa de Hohenzollern și Habsburgi s'a arătat în cursul acestor doi ani din urmă prea la multe ocazii de aceste.

Informația străinătății. Bune servicii face cauzei românești dl major *Fleşariu*, care în Nrul 238 al ziarului *Salzburger Volksblatt* atrage din nou atențiunea publicului german, că cele ce se petrec în țara ungurească nu sunt de loc potrivite pentru a restabili relațiile cordiale dintre monarhie și țara românească.

Expunerile consecutive în direcția aceasta ale dlui major au fost în deosebi considerate de *Danzers Armees Zeitung* și de generalul german din Berlin Keim, carele în *Ostdeutscher Rundschau*, a spus limpede, că chestia românească, cum e tratată de maghiari, va periclita tripla alianță. Înzădar se ridică contingentul militar, care pe hârtie se face atât de ușor, iar la cazul unui războiu austro-rus nu vom avea pe partea noastră cele 600,000 de ostași români.

Pagini științifice.

Aerul din punct de vedere igienic.

De *Dr. V. Hâncu*, med. arhid.

Pământul nostru este încunjurat jur împrejur de o pătură în grosime cam dela 65—80 kilometri numită: admosferă

din mare, și se susțin afară de mare. Dar cum ajung în mare? De afară nu, pentru că ori ce ființă organică, trebuie să se nască din mare. Așadară să nasc din mare. Cum se poate? Dea bună seamă că după metoda acela, după care sau născut și alte animale, cum se nasc și astăzi meduzele, moluștele etc.**) Că azi pentru ce nu se nasc copii din mare — zice că temperatura-i de vină... Tot Oken susține întralt loc dezvoltarea omului din moluște, vermi, pești, amfibii, păseri, trecând apoi în vertebrate și metamorfozându-se din ce în ce, s'a perfecționat — în forma lui de astăzi. Iată și argumentul: „Omul e răpitorul cel mai sălbatic, rumegătorul cel mai umilit, moima cea mai netedă (*Circopithecus sabeus*), pavianul cel mai urât, calul cel mai mândru, bradipul cel mai pacient, cănele cel mai fidel, pisica cea mai cochetă, elefantul cel mai marinimos, hiena cea mai fiamândă, căprioara cea mai blândă, și cloșanul cel mai obraznic“. Deci... tot dezvoltarea din animale o susține și Kant.

Lamarck (1744—1829) se conzideră de adevăratul întemeietor al transformismului. După principiile lui, pământul, împreună cu toate ființele de pe el, nu sunt altceva, decât rezultatul unei dezvoltări oareșicareva. Dar dezvoltarea ființelor a fost cât se poate

*) Az ember eredése fajj egysége és kora. Dr. Plátz B.

de lentă, deoarece pământul nici odată nu a fost zguduit de catastrofe mari. Speciile existente își au originea din timpuri diferite, și s'au dezvoltat treptat unele din altele. Cauza formațiunii speciilor, în rândul prim e acomodatiunea, apoi întrebuintarea, ori neîntrebuintarea anumitor organe. Zice: Girafa are grumazi lungi. Cauza? Nufremântul ei constă din frunzele arborilor. Ca să ajungă la ele, a fost de lipsă să aibă grumazi lungi.

Amăsurat acestui metod sau dezvoltat și strămoșii noștri din — moime. Explicația e cât se poate de scurtă: dedându-se a umbra drept. Tot de-aici provine și deosebirea ce există între picioare și mâni. Deodată cu umbletul drept, i-s'a deschis un teren mai larg de observație, ceiace foarte mult a contribuit la dezvoltarea lui intelectuală. Pentru întimpinarea dușmanului comun sau unit mai mulți indivizi: e firesc deci să se nască viața socială, gândirea și vorbirea După teoria lui Lamarck omul mai întâi a fost șimpans, apoi trecând prin orangutan, gorila și gibbon a ajuns la perfecțiunea de azi. Cum s'au întâmplat schimbările acestea nici nu cearcă să le explice, ci să provoacă la atotputința lui Dumnezeu.

În opul său *Zoologie Philologie*, pag. 21 cetim: „Deabună seamă toate există conform vecinului Creator a tuturor lucrurilor. Suntem oare noi în stare a stabili regule în calea împlinirii voinții Lui? Ori a statori

calea și modul prin care a lucrat? Oare atotputernicul nemărginit nu a fost în stare să creeze o ordine a lucrurilor necunoscută nouă; în urma căreia ar fi lăsat se între în viață una după alta, toate ființele cari le vedem și există? Fără frica de a greși zic, că a voit creatorul să aibă natura puterea și capabilitatea asta“.

Tot teoria lui Lamarck o ține și Lombroso care adaugă, că europenii s'au dezvoltat din mongoli, mongolii din africani, iar africanii își trag originea dela o moimă oareșicare. Iar zoologul Lyell sperează, că nu peste mult în straturile pământului vom afla craniile de volum foarte mic, și poate vom afla și alte semne, cari ne vor arăta că umbletul drept al omului, oareșicând a fost animalic.

Tot cam pe aici îl întâlnim și pe Schoppenhauer. Zice, că șimpanzul e străbunul negrilor din Africa, orangutanul a celor din Asia, iar părintele caucazianilor e o moimă din ținuturile mai răci.

2. *Dezvoltare din moime și alte animale.*

Profesorul Carol Vogt (1817—1895) împreună cu englezul Huxley, germanul Buchner și Rolle, derivă omul dela „microcefale“. Vogt e cât se poate de convins despre adevăratatea teoriei sale. În Martie 1863 zicea: „Cine va susține, că peste 10, 20, 50 de ani, nu vom cunoaște un șir întreg de forme intermediare între om și animal?“ Dar precum se vede nu avu nore-

al cărei element fundamental este un fluid invizibil greu, compresibil pe care noi îl numim: aer atmosferic. Aerul atmosferic este respirabil și este absolut necesar pentru întreținerea vieții tuturor ființelor viețuitoare atât vegetale cât și animale.

Omul d. ex. respiră de 16—18 ori pe minut, și în decurs de 24 de ore trec prin pulmonii săi cam dela 8000—9000 litri de aer. Acest mediu respirabil poate să fie viciat prin diferiți modificatori, cari pot altera sănătatea individuală și sănătatea publică pentru care igiena este chemată să se ocupe.

În compoziția atmosferei intră elemente normale și elemente accidentale es.:

		oxigen
		azot
1. Elemente normale	esențiale	argon — neon
	accessorii	cripton etc.
		acid carbonic
		vapori de apă
		amoniac
		acid nitric și
		nitros
2. Elemente accidentale	gazoase	hidrogen carbonat și sulfurat
	solide	praf anorganic
		> organic

Atmosfera este mai mult sau mai puțin grea, temperatura sa variază cu diferite oscilări ca: ploaie, cald, frig, vânt depinzând de sezon — regiune etc. ceea ce constituie clima.

Compoziția aerului.

Scheele, Priestley și Lavoisier consideră aerul ca un amestec din 21 volume de oxigen și 79 de azot cu o slabă proporție de acid carbonic 3—4 zeci de milimetri la zece mii și o cantitate variabilă de vapori de apă. (5 la 15 mimi. În urma recentelor lucrări a lui Ramsay și alții s'a demonstrat,

cul de a profeti bine. A rămas și el, ca și alții de o pănură cu el — profet mincinos. Cu toată bătaia de cap a naturaliștilor, cu tot zelul de a recurge chiar și la înșălăciune azi dela împlinirea alor 50 de ani dela proteția lui Vogt, nu avem o singură formă intermediară dintre om și animal. Însăși paleontologia ne arată omul, ca o ființă care apare pe pământ fără strămoși — înțeleg ființe din care s'ar fi derivat, — ni-l arată ca pe o ființă care apare pe pământ cu un trup tot așa de perfect ca a omului de azi. Directorul institutului zoologic-paleontologic W. Branca din Berlin a declarat în discursul său de încheiere (1901), că: „Omul ni-se prezintă în geologie ca un adevărat „homo novus“, nu ca un descendent al unor generații anterioare. Pe câtă vreme celea mai multe mamifere au șiruri lungi de străbuni fosili, omul apare pe neașteptate în epoca — diluviană fără nici un intermediar, străbunii lui terțiari nu-i cunoaștem. (Conceptia catolică despre lume, Victor Cathrein S. I. Craiova). Ce privește apoi „Pithecanthropus erectus“-ul din Java, care a făcut atâta zarvă în lumea științifică, tot paleontologia ne arată că nu-i altceva decât o moimă și încă din familia gibbon.¹⁾

Vogt drept strămoși de ai noștri statorțește trei moime: Șimpanzul ne-a împru-

¹⁾ Branca: Der Stand unserer Kenntnisse vom fossilen Menschen. Leipzig. 1910. pag. 56—60.

că în aerul atmosferic se mai găsesc în cantitate mică și alte gaze ca argon, neon, cripton etc., foarte puțin cunoscute încă. Aerul atmosferic mai conține amoniac, acizi nitroși, și nitric, ozon urme de jod etc.

A) Elemente normale.

1. Oxigenul este agetul de combustie, care este absolut necesar tuturor ființelor viețuitoare, omul consumă cam aproximativ 24 litri de oxigen pe oră. Proporția constantă de oxigen conținută într'un aer normal variază între 20'90 și 20'96 la 100 și cu cât cantitatea de oxigen scade cu atâta aerul acela e mai viciat așa că 9,8 oxigen la sută după Smith e asfixiant. Cantitatea de oxigen augmentată de (20,92) pe timp uscat, este diminuată pe timp ploios (19,99). El crește în locurile unde vegetația e abundentă, și diminuează în localurile închise ca d. ex. școli, teatre, întruniri, fabrici, cărcime, ateliere etc. Cantitatea de oxigen e împuținată pe locuri înalte unde aerul să rărește în raport cu înălțimea unui loc sau munte.

Pe de altă parte sunt unele locuri așa numite grote — unde cantitatea de oxigen este foarte împuținată ex. grotă Féés din Franța unde proporția de oxigen este redusă la 15,33; Azot 82'66, și acid carbonic 1.99 așa, că aerul locurilor acelora e foarte toxic periculos pentru orice ființă viețuitoare.

Ozonul este considerat ca o stare alotropă a oxigenului din aer în urma descărcărilor electrice. Trei volume de oxigen se condensează în două; densitatea devine odată și jumătate mai mare. Este un oxidant puternic, care fără îndoială servește ca un desinfecant puternic în focarele de putrefacție. Mestecat cu oxigenul în o slabă proporție 1 p. 240 p.) produce moartea animalelor determinând congestii pulmonare,

mutat forma căpăținei și dantura, orangutanul creerii, iar gorila ne-a dăruit membrele. Și zice: „Nu vedem pentru ce nu am deduce originea americanilor dela moime din America, originea negrilor dela moime din Africa și a mongolilor dela moime din Azia“. Ca să dea și un argument teoriei sale, zice că idiștii ar fi forme intermediare între om și moimă.

Ameghino (din Buenos Ayres) susține, că omul s'ar fi derivat din moimele așa numite Pitheculites de pe Pampas-urile Americii. Dela acest „homo pampaeus“ s'a lăștit întreg neamul omenesc prin o limbă de pământ care ar fi legat America de Africa.

Față cu teoriile acestea avem pe filozoful Kollman și Klaatck Herman (1908) din Breslau cari susțin, că omul, cei drept s'a dezvoltat din animale, dar nici la un caz din moime. Klaath zice cam următoarele: Omul nu se derivă dela moime. În era terțiară trăia un soi de animale asemenea moimelor, pe cari le numește „primatoide“. Un ram al acestora a dat naștere moimelor și semi moimelor, iar un alt ram omului.

Tot la părerea aceasta s'ar mai putea adăuga credința Australienilor. Ei cred, că zăul principal Muri-muri l-ar fi creat pe om dintr'o șopărlă neagră tăindu-i coada, și așazăndu-o pe picioarele din dărâpt. Salbaticii de pe insula Malay cred, că strămoșul lor a fost moimă albă numită „unka-puteh“.

(Va urma)

Ion Belu.

emfiseme și o mărire a cavității inimii drepte.

Ozonul este mult mai abundent noaptea decât ziua, vara decât iarna, pe locuri mai înalte ca pe șes pe litoralul mării, ca în interiorul țării, la sate ca la orașe etc.

Este un escitant, care face aerul mult mai viu, cu toate acestea acțiunea lui asupra microbilor rămâne de studiat.

II. Azotul variază foarte puțin și nu-și mărește proporția decât nimei grație micșorării cantității de oxigen; pur este irrespirabil; rolul său este de a tempera acțiunea oxigenului, cari dacă ar fi inspirat pur ar deveni foarte toxic pentru organism. Pe de altă parte toate organismele vii conțin azot, pe care și-l pot împrumuta sub diferite forme din natură.

III. Argonul descoperit în anii din urmă de către W. Ramsay, este un gaz inactiv ce intră în constituția atmosferei, solubil în apă cam 40 cm la 1 litru la temperatura de 14°, lichidabil rolul său însă din punct de vedere fiziologic, rămâne de studiat.

IV. Acidul carbonic este un element normal al atmosferei obținut cu deosebire din pământ prin Vulcani, diferite grote ca cea a Cănelui (Neapol) Fee (Sant Maurice) combustioni animale și vegetale, descompuneri organice, prin iluminat și încălzit, respirația animalelor și vegetalelor etc.

Un om adult respiră circa 18—22 litri pe o oră, presupunând, că aerul inspirat conține 0'04 iar cel respirat 3'38 acid carbonic. El se mai găsește fixat pe vegetale, și în proporții mai mari în timpul nopții mai mult în orașele mari ca la țară, în mai mare cantitate în teatre, școli, cafenele, localuri publice prost ventilate, întruniri, baluri, în mine etc.

Aerul este curat când acidul carbonic nu trece proporția de 0'4 la 10.000 de litri aer și impuritatea lui crește în raport cu creșterea în proporție a acidului carbonic. El stricăcios pentru că aglomerându-se pe hemoglobina globulelor sângelui îi modifică proprietățile făcându-o improprie de a se mai oxida. — Cu un cuvânt este o otrăvă anestezică în gradul cel mai mare după cum a demonstrat Paul Bert.

(Va urma.)

Reviste.

Conflictul austro-sârb. Demarșe-ul austro-ungar pe lângă guvernul sârbesc și-a avut rezultatul. Austro-Țingaria a cerut ca trupele sârbești să evacueze în termen de 8 zile teritoriul albanez și guvernul sârbesc s'a supus acestei pretenziuni fără nici un contrasemn. Germania și Italia s'au alăturat la demarșe-ul austro-ungar. Puterile triplei înțelegeri însă nu s'au declarat oficial.

Cu aceste primejdii unui războiu austro-sârb iară s'a mai amânat până la un alt termen necunoscut.

*

Revoluția din Portugalia. Revoluția de care e amenințată Portugalia e susținută de partidul monarhist militar și civil și e îndreptată spre Lissabona și Oporto. În fruntea mișcării stă căpitanul *Cutinhos*. Intre resculați sunt cu deosebire mulți ofițeri de marină și mulți oficiali înalți de stat. Semnalul începerii revoluției a fost bateri de tobă și sunet de goarnă, după cari răsculații urmau a pătrunde bine armați în palatele ministeriale ca să ucidă pe ministrii. Acest plan însă a fost zădărnicit de poliție, care având cunoștință despre cele ce se petreceau, în momentul când un soldat avea să dea signalul fiind încunjurat în cete mari de polițiști a fost amuțit pe loc. Cu toate aceste revoluționarii la timpul indicat au năvălit pe stradă, dar fiind încunjurați de poliție în invălmășeală s'a iscat un foc violent de pusti din care — după unele știri — au fost omorâți mulți.

După unele știri oficiale din Lissabona, se spune, că revoluția a fost împedecată pe toată linia. În revoluție n'a luat parte nici un militar, iar după ce guvernul cunoaște toate antecedentele conjurațiunii pe capii mișcării îi va pedepsi. Mai mulți oameni cu poziție înaltă au și fost deținuți. În Lissabona și în Estavilla au fost deținuți un căpitan, un locotenent și 8 ofițeri inferiori.

Monarhiști au tăiat linia telegrafică de către Franța și au aruncat în aer podul de fier dintre Lissabona și Oporto, așa ca trenul expres a fost oprit, neputându-și face cursa mai departe.

Diverse.

Din Gherla ne vine știrea, că *Pon. Alimpiu Barboloviciu* vicarul Silvaniei, sub povara anilor și a unei activități rodnice de peste 50 ani, la dorința proprie, trece cu 1 Ianuarie 1914 în statul penziunii.

Regretăm din suflet, că biserica și neamul pierde din șirul luptătorilor săi activi un confrate foarte vrednic, muncitor neobosit, punctuos și cu o inimă pururea caldă pentru ce e bun și românesc.

În deosebi foaia noastră pierde un sprijinitor nespūs de prețios, care în decurs de 23 ani pe lângă partea morală, a întins și pe cea materială dela toate parohiile din tractele sale Crasna și Vălcău, într'un mod atât de punctuos și fără greș, ca nime altul... Primească pentru aceste adâncă noastră mulțumită și recunoștință. Dumnezeu să-i lungească frul vieții până la ex-

trema limită a vrăstei omenești și să-i îndulcească amurgul zilelor cu stima, iubirea și recunoștința tuturor.

De următor al său în vicariatul Silvaniei e denumit actualul profesor de sf. teologie Mon. Dr. *Alexandru Gheție*. Iar în locul acestuia, ca profesor de dreptul canonic și de istoria bisericească în seminarul teologic e denumit On. *George Vidican*, până acum actuar la Administrația fondurilor diecezane. — La mulți ani spre binele neamului și înflorirea bisericii.

Dela Orade. *Concurse.* Pentru completarea stațiunii cantor-docentale din Almișiș (cott. Arad distr. Șiriei) se deschide concurs cu termenul de 31 Octobrie n. 1913.

Evidința preoților. Pentru satorirea îndrăptării preoților la cvinvenale în genzul Art. 38 din 1913 se recer date precize asupra anilor de serviciu preoțesc. Drept-aceea lăsăm fiecărui preot diecezan, ca în termen de trei zile dela primirea acestui circular să Ne comunice separat anul luna și ziua tuturor denumirilor sale de cooperador, sa de administrator parohial, ori paroh dimpreună cu numărul Decretelor de denumire, indicând și numele parohiei, sau a capelaniei, la care s'a întâmplat denumirea.

Ambasador austro-ungar la București. Se comunică oficios, că urmașul principelui Fürstenberg, fostul ambasador austro-ungar la București, va fi contele *Czernin Ottokár*. Numirea aceasta a făcut senzație în cercurile politice. Se vorbea în formă pozitivă, că Czernin va fi ministru de externe și e designat să ia locul contelui Berchtold, care se retrage cel mult la începutul anului viitor. Comentariile ce se fac acestei numiri conclud, că numirea contelui Czernin la București și reactivarea lui în serviciu diplomatic e numai preludiul la oficiul, ce-l va ocupa în curând ca ministru de externe al Monarhiei. Contele Czernin e omul de încredere al moștenitorului de tron.

În sbor dela Paris prin Budapesta la Cairo. Eri dimineață a plecat de pe câmpul de aviațiune de lângă Paris aviatorul *Dacourt* cu un pasager. Mașina își va lua sborul prin Europa, Asia mică și Palestina spre Cairo. Pregătirile pentru acest drum uriaș le-a îndeplinit clubul de aviațiune național francez, care a statorit stațiunile de aterizare pentru provederea cu benzină. Acestea vor fi: Paris, Schafhausen, Viena, Budapesta, Belgrad, *București*, Varna, Constantinopol; în Asia: Aski-Chehir, Koniah, Adana, Alexandrette, Beyrut, Iaffa, Ierusalim și Gaza; în Africa: El-Arich, Post Said, Heliopolis, Cairo și în urmă Alexandria.

Lungimea acestui sbor va fi de 5400 kilometri.

În multe locuri va trebui să se ridice până la înălțimea de 3800 m. și dacă va succede acest sbor îndrăzneților aviatori, ca să ajungă în Palestina, prin aceasta se va da ocaziune, de a plana asupra orașului sfânt prima mașină de sburat.

Aeroclubul francez a înștiințat pe principele Valentin Bibescu din România despre acest sbor interesant și la anunțat, că *Dacourt* va trebui să sosească azi la Craiova în România. În acest scop președintele Ligei aeriene române a trimis la Craiova un hangar cu toate utensiile necesare spre a servi orice ajutor, de care ar avea lipsă.

Întoarcerea în țară a prințesei Maria a României. Prințesa Maria a României și copiii în săptămâna viitoare se vor întoarce din Sigmaringen la Viena unde vor lua parte la dejunul ce se va da la Hofburg, iar seara își vor continua drumul spre Sinaia.

Situația în Cadrilater. D. C. C. Arion, ministru al domeniilor, a fost săptămâna trecută într'o lungă inspecție în noile teritorii anexate României.

Intors din această inspecțiune dsa a binevoit să ne împărtășească impresiile dsale în cele ce urmează:

În ceea ce privește terenurile și localitățile din noul teritoriu românesc — pot să vă afirm — ne-a declarat dl ministru al domeniilor — că am luat dela bulgari partea cea mai bogată, cea mai productivă.

Terenurile de cultură sunt în majoritatea lor mai fertile decât cele din țară; iar orașele pe lângă pozițiunile lor admirabile, vor aduce venituri însemnate Statului prin dezvoltarea industrială și economică ce o vor lua sub stăpânirea românească.

Fermele, pe cari le-am vizitat la Dobrici și Silistra, mi-au făcut dovadă că bulgarii s'au ocupat în mod serios cu agricultura, cu creșterea vitelor și cu avicultura.

Animalele găsite aci, — în deosebi vacile și porcii — se prezintă în cele mai bune condițiuni și ca rasă, și ca creștere.

Mai ales avicultura e mai dezvoltată ca în orice parte a țării noastre. Rasele cultivate se prezintă în condițiuni admirabile, fără ca să se fi recurs la corcitură de rasă; ele sunt pure și denotă o bună metodă de creștere.

Ca ministru al domeniilor am dat ordin ca creșterea vitelor și a păsărilor să continue în aceleași condițiuni în fermele din Silistra și Dobrici și să fie admiși ca elevi orice fiu de sătean, fie turc, fie bulgar, fie român.

În aceasta din urmă privință am avut satisfacțiunea să constat, că un fiu de sătean din Moldova a cerut înscrierea în una din fermele de mai sus.

În ceea ce privește administrația am avut prilejul în inspecțiunea mea să constat unele lipsuri și unele conflicte între jandarmi și ceilalți factori administrativi. Jandarmii s'au dat la unele abuzuri grave, cari sunt în curs de anchetare și desigur își vor lua pedeapsă pentru vina lor.

Nu încapă îndoială însă că toate lipsurile constatate și semnalate vor fi înlăturate odată cu numirea noilor prefecti — ce se va face peste câteva zile.

Odată cu instalarea lor se vor înlătura lacunele ce s'au constat și se va putea stabili o administrație serioasă care să impue respect noilor cetățeni ai României.

Trecând la altă ordine de idei d. ministru C. Arion, ne-a declarat că majoritatea locuitorilor turci au împrumutat cu bani Statul bulgar, cu prilejul ultimului războiu.

Acum bulgarii cantă să le ia chițanțele de adevărate sumelor primite. Turcii însă cer achitarea lor și cum n'o pot obține ei se vor adresa ministerului de externe ca prin cale diplomatică să li-se restituie dreptul lor de către Statul bulgar.

O altă chestiune importantă, care merită să fie semnalată și care a fost constatată de d. ministru al domeniilor, este că odată cu ocupațiunea românească, vieța s'a scumpit în mod excesiv în toate orașele din Cadrilater. Edestul să spunem că chiriiile care înainte erau de 800 lei anual azi s'au urcat la 3000 lei. Tot așa și alimentele de prima necesitate.

Cauza nu se poate atribui decât speculei.

Ca încheiere d. ministru C. Arion ne-a declarat că în Cadrilater — ca în toată Bulgaria dealminteri — toate comunele urbane ca și cele rurale sunt proprietate a întinse terenuri de cultură.

Toate aceste terenuri vor trece în proprietatea Statului și vor servi — alături de cele ce se vor cumpăra — la împărțirea sătenilor coloniști.

Partea Literară.

Vizitație canonică în Maramurăș.

27 Iunie — 24 Iulie 1913.

(Continuare).

Il. Sa răspunde tot unguște, că toată vieța a lucrat pentru idea aceasta, și aceasta o vrea și acum. Iși exprimă mai ales bucuria, că a venit, și l'a cinstit cu prezența, prefectul comitatului, care acum e denumit secretar de stat în ministerul de interne. E de însemnat, că protopretorele din Vișeu, de origine român Papp Simon, da semn la cei din jur, cari erau numai fii de ai lui Israil să stăge «éljen», cari îl și urmau din toate puterile. Bieții români mai depărtați, când auziau «éljen», începeau și ei cu «să trăiască» întârziând puțin, la ce Papp Simon și alții strigau cu glas mare «tăceți» înecând în bieții Români graiul.

In Săcel.

Înaintând spre centru și-se rupe inima de durere, văzând în casele de pe lângă stradă numai Evrei. Pare un sat curat ovreesc. La toate casele și porțile numai figuri orientale de ambe sexe, care de care mai bizare și murdare. Români sunt toți resfirați pe văi. Numai lângă biserică sunt vre-o 2—3 familii românești în frunte cu preotul. E o mângâiere însă, că Evreii țin numai în chirie casele Românilor, cum ni-se spune. Cel puțin mulți din ei.

În mijlocul satului e o fabrică de petrol, de dohot, cum îi zice în Maramurăș, care ține un lung fluierat, poate ca un fel de salut, până trece convoiul pe sub poarta triumfală plină de steaguri și stegulețe în colorile patriei, cu inscripția pe poartă «Isten hozot». Această fabrică dă de lucru zilnic la 150—200 lucrători câștigând dacă lucră cu carul 8—10 cor., iar ca ziler cu palma câte 3 cor. la zi.

Până la biserică tot Evrei am văzut. Biserica e nouă, frumoasă, imponentă, zidită la stăruința de fier a harnicului preot Ioan Tarția, de origine din Chior. De aproape 10 ani, de când e acolo, a știut prin zelul său deosebit a pune stavilă neunirii, încât, când a ocupat parohia abia rămăsese 80 familii credincioase bisericii catolice, iar acum e întors. A îngrijit cu mijloace modeste zidirea bisericii, care ar fi o podoabă și în centre, a făcut școală corespunzătoare legii, iar el locuște în o casă scundă, slabă, ce se mai surpă pe el. I-a fost în minte întâiu casa Domnului și frica aceleia și nu sănătatea și comoditatea sa. Biserica a fost binecuvântată la 12 Iulie 1910, prin Rs. Dr. Petru Fabian, canonic în Gherla. Cu aceea ocazie corul teologilor ardeleni, — deși primiți cu oarecare nedumerire și răceală de preoțimea conducătoare din Maramurăș, — a dat un frumos concert românesc contribuind mult la opera de redșteptare.

In biserică seara.

În biserică aștepta preoțimea din jur și mulțime de popor.

Era seară. Lumina, ce răspândeau zecile de lumini în biserică împumută o înfățișare simpatică poporului îmbrăcat contrar cu cel de afară în haine de sărbătoare, cu cămeșile scurte până din sus de curea, iar femeile cu pepturile arse de soare prea deschise; fetele cu prea mari și prea grele șiruri de mărgelile, cari produc o impresie rea asupra privitorilor.

După rugăciunile dela litie suie Rs. Dr. Petru Fabian amvonul. Purcezând din textul: «Iată acum e timpul bineplăcut, iată, acum e ziua mântuirii» 1 Cor. 6, 2, își

exprimă bucuria în numele clerului și poporului din Maramurăș, că au ajuns aceste zile de bucurie, să-l vadă pe Preasfinția Sa în mijlocul lor. Li vin în minte cuvintele stului Ioan din Apoc: «fumul din afunzime iese și se umple atmosfera». Atunci, când din acest comitat, cum zice stul Ioan au eșit fumul și s'au produs catastrofe s'au pus încrederea numai în Cel de sus. Când le era mai mare năcazul, au auzit cu bucurie, că Il. Sa e denumit eprscop al Glerlei, care și mai înainte dela Lugoj, s'a interesat de soarta lor. El e martor Ilustrității Sale, că îndată ce a venit la Gherla prima vorbă, cu care l'a întâmpinat, i-a fost, că vrea să cunoască Maramurășul. Spune poporului să se apropie cu încredere de Preasfinția Sa.

Vorbește Il. Sa accentuând, că nu vine la necunoscuți, căci de mult le-a auzit de veste, ca la bărbați bravi, cari și-au vărsat sângele pentru lege, moșie, țară, limbă, și au dat ajutor cu armele lui Rákoczy, ca să apere țara. Amintește, că Maramurășul a dat neamului, bisericii și țării mulți bărbați vrednici.

In școală toți si singuri.

Dela biserică mergm la școală, care e peste drum. Aici vin toți: prefect, fijuți=protopretori, jurați=pretori, advocați, preoți și alți inteligenți. Se începe un sgomot și o confuzie ca la Babilon. Steteam buimăcit privind în jur. Auzeam preoți și laici vorbind unguște și îndată aceiași adresându-se către alții începeau românește, ca în momentul următor să o întoarcă iar pe unguște. Nu știai către cine, cum să te adresezi? Cum ai nimeri mai bine adecă?

Confuzia asta a ținut cam o oră, până s'au strecurat unul câte unul de frica nopții și a ploii. Il. Sa s'a retras în chilia sa aranjată la școală fiind cam obosit. Rs. Fabian a mers la preotul, und i-s'a servit deosebit cina poate pentru oboseală. Așa, când era să ne punem la cină ne vedem în sala cea mare a școlii numai noi așa numiții «ardeleni», după graiul maramurășenesc, anume: Dr. Oct. Domide, Alex. Haliță, Dr. Alex. Gheție, Vasile Gheție, Dr. Vas. Moldovan și clericii ardeleni! Ne-am simțit foarte bine, deși nedumeriți, ce vrea să însemne această izolare îndată la intrarea în Maramurăș.

29 Iunie — Duminică.

Consacrarea bisericii.

Ploaia se varsă neincetat. Preasfinția Sa a ascultat mărturisiri până la 9 ore și așa numai târziu s'a început sfințirea bisericii dedicată sf. Arhangeli. Mai întâiu explică Preasfinția Sa, ce e deosebirea între binecuvântarea și consacrarea unei biserici. La liturghie au fost vre-o 2000 oameni. Au fost și inteligenți mireni în număr frumos. Am remarcat pe Dr. Ioan Mihályi, Gavril Mihályi, Dr. Petru Mihályi junior, Iuliu Papp, Dr. Aurel Szabó, Dr. Gavril Juga, Dr. Vasile Meșter, Alex. Iváskó, etc. La sfârșit a venit și protopretorele din Dragomirești Scholz Károly. Era chiar înainte de cuminecare și poporul după datină în genunchi. Un domn al administrației, — notar mi-se pare, — îi făcea calea cu glas cam prea respicat în biserică. Când au observat, că vine fiju-ratul, până la jumătate lățimea bisericii au sărit cu toții în picioare și s'au postat în șir. Și după ce a trecut steteau încă nedumeriți privind cu frică în urmă. Și are dnul fiju-rat pe lângă o statură mică, îndesată, niște ochi mari, ageri, cu care pare dedat a privi crunt în jur, dacă nu întimpină rezistență. Pare apoi, că nu e prea dedat a avea rezistență. În Maramurăș e, se zic, *un bun, admirabil factor administrativ*. — La rezistență i-se fac ochii îndată blânzi, frumoși, împrumutându-i întregii ființă o înfățișare simpatică. (Va urma.)

Lytton Bulwer.**Ultimele zile ale oraşului Pompei.**

— Roman. —

In româneşte de: AUREL B. GAJIA.

(Continuare). (21)

— Nu ştiu, dar nici nu mă număr între oaspeţii săi. Poate şi tu ştii că în casa lui păzesc pe ucigaşul Glaucus.

— Da, da, pe epicureul bun la inimă. Acum îmi vine în minte, că a stat bun pentru el până în ziua pertractării. Casa lui Sallustius totdeauna e mai plăcută decât o închisoare, şi mai ales ca cea din forum. Dar ce ai tu cu Glaucus?

— Aşi dori să vorbesc cu el — zise egipteanul. Am înţeles că şi-a venit în ori.

— Dacă-ţi face plăcere — bucuros te însoţesc până la Sallustius.

Arbaces mulţumi şi plecă rămprenă.

— Cei cu Ione? — întrebă Clodius.

— E aproape de nebunie. L'aşi fi luat mai de timpuriu sub îngrijirea mea, dar pregătirile mari m'au reţinut. A trebuit să mă îngrijesc de înmormântarea fratelui său.

— Inşă de seară îi aşază osemintele în urnă, — adăuse Clodius.

— Stiu, Ione ma rugat să o lasăm în linişte. Ea nici decum nu vrea să creadă, că Glaucus ar fi omorât pe fratele său şi mi-e teamă, că voieşte să ajutore pe atenian. Mi-e frică, el va mărturisi în favorul aceluia.

— Asta trebuie încunjurată.

— Mi-se pare, că m'am şi îngrijit şi încă destul de bine. Sunt tutorul legal al Ionei, şi chiar acum mi-am câştigat concesiunea, cu care pe Ione o duc la mine, după înmormântarea lui Apaecides. Dacă şi zeii vor voi aşa, acolo îi va fi bine.

— Bine-i înţelepte Arbaces. Uite casa lui Sallustius. Zeii să te ocrotească!

Clodius strânse mână egipteanului şi borborosind merse mai departe.

Arbaces urcă treptii, dar n'a putut paşi peste prag, căci pe acela zăcea un om întins dealungul.

— Feri din cale! — zise egipteanul.

Figura aceea se ridică şi în bătaia razelor lunii observă faţa palidă a Nydiei.

— Cine eşti? Îţi cunosc glasul.

— Tu oarbă, ce cauţi aici noaptea aşa târziu? — zise egipteanul.

— Te cunosc — şopti Nydia. Eşti Arbaces.

Şi ca şi când i-ar fi venit ceva repede în minte, căzu la picioarele lui Arbaces şi zise cu ton rugător:

— Tu eşti om puternic şi cu influinţă, măntueşte-l. Doar e nevinovat, eu sunt păcătoasa. Colo în lăuntru zace bolnav se luptă cu moartea pe care i-am cauzat-o eu şi nu vreau să mă lase să intru la el, ci mă alungă. O, vindecă-l! Tu de sigur cunoşti ceva iarbă ori beutură fermecătoare. Dă-i contravenin, căci a înebunit numai de efectul unei beuturi.

— Taci! — strigă Arbaces. Ştiu totul. Spui, că eu am însoţit pe Iulia la peştera vrăjitoarei. E sigur, că i-a făcut ceva ori i-a dat ceva beutură şi cinstea aduce cu sine ca tu să nu tradezi nimic. Lasă să fie voia

sortii. Deocamdată mă voi duce la el poate să-l scap. Feri din drum!

Arbaces zicând acestea împinse dela sine fata, ce se alipia tot mai tare de el, şi bătu în uşă.

După câteva minute auzi un sgomot.

Portarul apăru în uşă:

— Cine-i?

— Arbaces. Am de vorbit ceva de tot important cu Sallustius în afacerea lui Glaucus. Vin dela pretorul.

Portarul i-a permis să intre şi îl petrecu până în tricliniu. Sallustius şedea la masă în societatea plăcută a câtorva sclavi eliberaţi.

— Ce-i? Tu eşti Arbaces? Aşa târziu?

— zise stăpânul mirat. Ia-ţi un pocall!

— N'am venit să-mi petrec. O afacere importantă m'a adus aici. Cum se simte clientul tău? Prin oraş se svoneşte că şi-a recâştigat mintea.

— E adevărat — zise Sallustius ştergându-şi lacrimile. Dar e schimbat, încă abia — l' mai cunoşti. Spune că e cu totul nevinovat în omorul lui Apaecides.

— Sallustius — zise egipteanul. E ceva tainic în omorul acesta şi dacă însuşi ne-er descoperi ce la îndemnat, probabil am câştiga indulgenţa senatului. Pentru aceea mi s'a permis, ca înca în astă noapte să vorbesc cu Glaucus, căci mâne se începe pertractarea.

Sallustius îl conduse la odaia lui, a cărei uşă o păzia servitorul somnoros.

Uşa se deschise. La rugămintea lui Arbaces, Sallustius se depărtă şi egipteanul rămase cu Glaucus.

Aproape de pat ardea o luminare mare într'un candelabru înalt. Faţa atenianului deveni palidă ca moartea.

Egipteanul se aşeză încet lângă pat. Glaucus dormea dus şi nu observă prezenţa lui Arbaces. După o tăcere lungă, Arbaces zise:

— Stam faţă în faţă ca inimici. Acum am venit la tine ca prietin.

Glaucus tresări ca muşcat de şerpe, văzând pe duşmanul său.

— Linişteşte-te — zise Arbaces cu blândeţă — sunt prietinul tău; ştiu ce ai făcut şi cunosc şi motivele, cari te-au îndemnat să faci fapta.

— Ce? Cunoşti păcatul meu? — zise Glaucus. Iar visezi?

— Ai săvârşit omor. Te-am văzut însumi, dar te pot scăpa, spunând, că ai fost nebun în clipa aceea. Dar ca să te măntuiesc, trebuie să-ţi mărturiseşti fapta. Subscrie documentul acesta prin care recunoşti, că tu ai omorât pe Apaecides. În forma asta vei scăpa de moarte.

— Ce vorbeşti! — strigă Glaucus şi-şi strânse mâinile pe tâmple. — Omor şi Apaecides? Tu vrei să zici, că eu am omorât pe Apaecides? Minţi! Cară-te de aici!

— Nu te grăbi. S'a dovedit, că tu ai săvârşit omorul. Permite-mi să-ţi fiu în ajutorul tău. Te-ai certat cu preotul pentru Ione. Şti, că era nazarinean, care voia să te convertescă şi pe tine la religia lui Hristos. El a spus, că nu-şi dă învoirea să te căsătoreşti cu Ione, din care cauză te-ai infuriat şi l-ai lovit. De asta nu-ţi aduci aminte? Citeşte scrisoarea asta, cuprinde tot ce ţi-am spus şi eu cu vorba. Subscrie-o şi te voi scăpa.

— Eu sunt ucigaşul fratelui Ionei? — strigă Glaucus. Să mărturisesc un lucru, când nu e adevărat? Mai bine mor.

— Cumpăneşte bine, ce spui — zise Arbaces. Poţi să alegi între două. Ori subscrii şi scapi, ori te vor duce în amfiteatru şi te vor da pradă leilor.

Atenianul se înfrică puţin, apoi strigă infuriat:

— Du-te de aici, tu voieşti să foloseşti subscrierea mea, ca să înstrăinezi pe Ione de mine. Te crezi înţelept, dar văd, că mă înşeli. Încă eşti tot aici? Până acum te-am urât, acum te despreţuiesc.

(Va urma.)

BIBLIOGRAFIE.A apărut:

Ştii româneşte? — Sub titlul acesta s'a tipărit în abundenţă „Biblioteca pentru toţi“ — No. 844 mult instructiva lucrare a d-lui Ion Gorun. Ea cuprinde „Câteva observări asupra limbii, cum se scrie în vremea de faţă“.

Scrisă în mod spiritual şi clar, cum scrie în genere d. Gorun, lucrarea ar fi de o reală utilitate, dacă ar fi cetită şi meditată în cercuri cât mai largi, începând chiar cu acele publiciste, gazetăreşti, profesionale şi şcolare.

O reacţiune în contra veghigenţelor stilistice şi lingvistice e absolut trebuincioasă. Scrierea d-lui Gorun, popularizată cu ajutorul editoarei Alcalay—singura care a rezistat tuturor obstacolelor şi intemperiiilor—e merită a produce o asemenea reacţiune, pentru stărpirea unor ciudate abateri literaro-gramaticale cari au pătruns în publicistică, ba chiar şi în literatura curentă. *Preţul 30 de bani.* De vânzare la mai toate librăriile din ţară.

Elemente de igienă,

referitoare la biofiziologia anatomică de **Dr. V. Hâncu**, medic arhidiecezan, — Blaj.

E o lucrare absolut trebuincioasă pentru fiecare om cu carte. — Prin nenumăratele ilustraţiuni dă o iconă foarte intuitivă asupra organismului omenesc. Lucrarea aceasta, care umple o lacună de mult simţită, a fost apreciată şi întimpinată pe piaţa cărţilor într'un chip din seamă afară elogios.

Se află de vânzare la autor şi la *Librăria Seminarială din Blaj* (Balázsfalva). *Preţul 1.50 + 10 fil. porto.*

„**Administraţie bisericească**“ — Cartea aceasta e o colecţiune bogată de legi, ordinaţiuni, normative, adunate laolaltă în ordine sistematică, din actele sinoadelor provinciale şi a sinoadelor diecezaune din toate patru diecezele noastre, din circularele ce servesc ca normative în toate patru diecezele aparţinătoare Provinciei noastre metropolitane, din legile pol. biser. scl. Cartea aceasta de mare folos Preasfinţitii noştri Arhieriei au recomandat-o cu toată căldura Venerabilului nostru Cler. *Circularul metropolitan* di 26 Martie 1912 Nr. 10230—1911 zice

Intre altele: „Foarte puține vor fi afacerile bisericesti și școlastice, referitor la cari nu dă inviațiunile de lipsă cartea aceasta, lucrată cu multă sirguință, fiind cu luare aminte la toate izvoarele, din cari pot să se cunoască feluții rami ai administrațiunii bisericesti din provincia noastră. De aceea o și recomandăm Veneratului Cler arhidiecezan pe lângă observațiunea, că ea se poate procura și din banii bisericilor“. — *Ilustritatea Sa Dr. Vasile Hossu* noul episcop al Gherlei zice: „De cartea aceasta în adevăr a fost lipsă, și aparițiunea ei aieva împlinește o lacună. Fără de acest op nici nu se poate tchiperi un oficiu parohial ori protopopesc“. — *Ilustritatea Sa Dr. Dem. Radu* Episcopul Orăzii-mari a dispus ca cartea aceasta să se procure pentru toate oficiile parohiale din Dieceza Sa. — Ca cartea aceasta de mare folos, și de un conținut vast de XVI+763 pagini în 8°, mare, să o poată procura și preoții cu dotațiune mai slabă, prețul unui exemplar legat în pânză s'a redus dela 12 cor. la opt (8) coroane + 76 fileri porto postal; iar al unui exemplar legat în piele dela 15 coroane s'a redus la 11 cor. + 76 fileri porto postal. — Se poate procura dela autor: Ioan Genț, protopop gr.-cat. în Oradea-mare—Nagyvárad, Sztaroveszky-utca nr. 6, precum și dela librăria seminarială arhidiecezană din Blaj.

Tipicul serviciului arhieresc de Ștefan Roșian, profesor seminarial în Blaj. E o lu rare minuțioasă, care ca o contribuție la studiul ritului oriental merită o deosebită

luare aminte. Se află de vânzare la Librăria seminarială din Blaj și costă — 40 cor.

Carte de economie pentru cl. V—VI a școlii primare *de fete* și aceeași pentru cl. V—VI *de băieți* de **Nicolae Pop**.

Prețul unui exemplar 70 fileri.

Se poate procura la librăria seminarială din *Balázsfalva—Blaj*.

Proprietar, editor: **Vasile Moldovan**.
Redactor responsabil: **Augustin Gruția**.

Nagyenyedi m. kir. pénzügyigazgatóság.

41331/913

III.

Hirdetmény.

A nagyenyedi m. kir. pénzügyigazgatóság közhirrre teszi, hogy Alsó-fehérvármegye balázsfalvi járásban fekvő Székásveresegyháza község területén fizetendő borital és husfogyasztási adó beszedési jogának bérbeadása f. évi 36527. sz. alatt f. évi október hó 25-én d. e. 11 órára hirdetett árverést a borital és husfogyasztási adó iránti törvények hivatalsal összeállításának 116. §-a alapján *vissza vonja*.

Nagyenyed, 1913. okt. hó 21-én.

Hegedüs s. k.
pénzügyigazgató.

Prăvălie nouă!

Atragem atențiunea onoratului public român din Turda și jur la prăvălia nouă de speterai deschisă în piață (în locul foastei prăvălii a lui Bologa lângă ospătăria lui Becski)

Aranjând cu totui din nou prăvălie după recerițele de azi; vom avea în vedere a servi onoratul public în mod cinstit cu preț moderat, marfă bună.

Rugăm onoratul public român a ne sprijini: căci la deschiderea prăvăliei am contat pe totui la ajutorul și sprijinul prețos al publicului românesc.

Cu stimă deosebită

HOSSZU și URCAN,

(60) 3—3

comercianți.

Admirabilul tablou

Din suferințele noastre,

Reprezintă un moment dureros din viața noastră. — Mărime 44 68 cm.

Se află de vânzare la *Librăria Seminarului teol. gr.-cat din Blaj*. — Prețul freat 2.20 cor.

Institut de asigurare ardelean

„Transsylvania“

SIBIU

Strada Cisnădiei 1—5.

Edificiile proprii.

recomandă

Asigurări împotriva focului

pentru edificii, recolte, mărfuri, mașini, mobile etc. în condiții avantajoase și cu premii ieftine.

Asigurări pe viață

(pentru preoți și învățători confesionali romani gr.-cat. avantajii deosebite) pe cazul morții cu termen fix, cu plătire simplă sau dublă a capitalului, asigurări de penziune și de participare la câștig, asig. de zestre și asig. populare pe spese de înmormântare. Mai departe contra accidentelor, infracției (furt prin spargere) asig. p. pagube la apeducte.

Sumele plătite pentru pagube de foc până în	
Inca anului 1912	K. 5,456,645.67
Capitale asigurate pe viață achitate	5,458,689.43
Starea asigurărilor cu sfârșitul anului 1912	
} foc „	183.667,241.—
} viață „	11.740,710.—
Fonduri de întemeiere și de rezervă	cor. 2.603,400.—

Prospecte și informații se dau gratuit în birourile Direcțiunii și la toți agenții.

Perseane versate în achiziții cu cercuri bune de cunoștință se primesc în condiții favorabile în serviciul institutului.

18 83—?

A APARUT și se află de vânzare la Librăria Seminarială din Blaj:

ANTOLOGION

S A U

MINEIUL,

carele cuprinde în sine slujbele dumnezeștilor sărbători, ale Născătoarei de Dumnezeu și ale sfinților preste an după rânduiala bisericii răsăritului de legea grecească,

TOMUL I. legat în piele, cu copcii face 32 cor.

„ II. III. legat în piele, cu copcii face 78 cor.

Toate trei tomurile legate în 2 volume în piele și cu copcii fac 110 cor. — Toate trei tomurile legate în 2 volume cu călcăiu de piele fac 100 cor.

A apărut

Apostolul

sau Faptele și Epistolele sf. Apostoli f° 4.

Prețul leg. în piele 22 cor. leg. în lux face 44 coroane.